

**Statsrådets skrivelse till Riksdagen med anledning av
ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv
(ändring av direktiv om gemensamma regler för den inre
marknaden för naturgas)**

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen Europeiska gemenskapernas kommissions förslag av den 19 september 2007 till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/55/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas samt en promemoria om förslaget.

Helsingfors den 24 januari 2008

Näringsminister *Mauri Pekkarinen*

Konsultativ tjänsteman Arto Rajala

**FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV OM ÄNDRING
AV DIREKTIV 2003/55/EG OM GEMENSAMMA REGLER FÖR DEN INRE MARKNA-
DEN FÖR NATURGAS; KOM(2007) 529 SLUTLIG**

1 Förslagets syfte och tillämpningsområde

Liberaliseringen av el- och naturgasmarknaden påbörjades för cirka 10 år sedan. En rapport som lämnats av kommissionen och de Europas energitillsynsmyndigheter har emellertid visat att utvecklingen av marknader med verklig konkurrens inte ännu är avslutad. Fragmentering av marknaden längs nationella gränser, en hög grad av vertikal integration och hög marknadskoncentration är roten och upphovet till att det inte finns någon äkta inre marknad.

I slutet av 2005 efterlyste Europeiska rådet, vid sitt möte i Hampton Court, en sant europeisk energipolitik. I kommissionens meddelande av den 10 januari 2007 En energipolitik för Europa framhövs betydelsen av att fullborda den inre marknaden för el och naturgas. Meddelandet understöddes av en omfattande rapport om den inre marknaden, slutresultaten från branschundersökningen om konkurrens och grundliga genomgångar av situationen på de nationella el- och gasmarknaderna.

Vid Europeiska rådets vårmöte 2007 anmodades kommissionen att föreslå ytterligare åtgärder, exempelvis följande:

- Effektiv åtskillnad av leverans- och produktionsverksamhet från nät drift.
- Ytterligare harmonisering av de nationella energitillsynsmyndigheternas befogenheter och en förstärkning av deras oberoende.
- Upprättande av en oberoende mekanism för samarbete mellan nationella tillsynsmyndigheter.
- Upprättande av en mekanism som gör det möjligt för TSO:er (systemansvariga för överföringssystem) att förbättra samordningen av nät driften, leveranssäkerheten i ledningsnäten, gränsöverskridande elhandel och nät drift.

- Ökad insyn i verksamheten på energimarknaden.

Europeiska rådet underströk också behovet av att öka försörjningstryggheten i en anda av solidaritet mellan medlemsstaterna.

I sin resolution om framtidsutsikterna för den inre gas- och elmarknaden, som antogs den 10 juli 2007, uttryckte Europaparlamentet starkt politiskt stöd för en gemensam energipolitik, med tanke på att ett uppdelat ägande av överföringen är det effektivaste verktyget för att främja investeringar i infrastruktur på ett icke-diskriminerande sätt och trygga ett rättvist nättillträde för nya aktörer och öppenhet på marknaden. Parlamentet efterlyste också åtgärder för att stärka samarbetet på EU-nivå mellan nationella tillsynsmyndigheter som ett sätt att främja ett mer europeiskt tillvägagångssätt för reglering i gränsöverskridande frågor.

2 Förslagets huvudsakliga innehåll

I direktivförslaget föreslås en tydlig åtskillnad beträffande ägandet mellan TSO:er och företag som levererar naturgas. Enligt direktivförslaget måste medlemsstaterna sörja för att en eller flera personer inte kan utöva kontroll över ett företag som levererar naturgas och samtidigt ha något intresse i eller utöva någon rättighet med avseende på en TSO eller ett överföringssystem. Denna bestämmelse gäller också omvänt, dvs. kontroll över en TSO bör inte gå att kombinera med något intresse i eller rättigheter med avseende på ett företag som levererar naturgas.

Som ett alternativ till åtskillnad beträffande ägandet kan en oberoende systemoperatör utses. Detta alternativ gör det möjligt för vertikalt integrerade företag att behålla ägandet över sina nättillgångar men kräver att själva överföringsnätet förvaltas av en oberoende systemoperatör - ett företag eller en enhet

som är helt och hållet åtskild från det vertikalt integrerade företaget – som utför en nätoperatörs samtliga funktioner.

I syfte att uppmuntra företag som levererar naturgas och produktionsföretag att investera i nya energiinfrastrukturer, inbegriper direktivförslaget möjligheten till tillfälliga avvikelser från reglerna om åtskillnad beträffande ägandet för uppförande av ny infrastruktur. Detta undantag kommer att tillämpas från fall till fall, med beaktande av de ekonomiska aspekterna hos den nya investeringen, målen för den inre marknaden och målen avseende försörjningstryggheten.

I direktivförslaget krävs effektiv åtskillnad mellan TSO:er och företag som levererar och producerar naturgas inte bara på nationell nivå utan inom hela EU. Det betyder att inget leverans- eller produktionsföretag som är verksamt någonstans inom EU kan äga eller driva ett överföringssystem i någon av EU:s medlemsstater. Detta krav gäller både för EU-företag och för företag från tredjeland på samma sätt.

Direktivförslaget innehåller skyddsåtgärder för den händelse att företag från tredjeländer vill förvärva ett betydande inflytande eller till och med kontroll över ett EU-nät. Företaget kommer då att vara tvunget att bevisa att det fullständigt uppfyller samma åtskillnadskrav som EU-företag.

Direktivförslaget innehåller ett krav på att enskilda från tredjeländer samt tredjeländer inte ska få skaffa kontroll över ett överföringssystem eller en TSO i gemenskapen såvida inte detta medges genom ett avtal mellan EU och tredjelandet.

För att stärka de nationella tillsynsmyndigheternas befogenheter föreslås att de ska få ett tydligt mandat att samarbeta med byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter och med kommissionen.

Enligt direktivförslaget ska tillsynsmyndigheternas befogenheter stärkas på följande områden:

- Kontroll av att TSO:er och DSO:er (systemansvariga för distributionssystemet) uppfyller regler för tredjepartstillträde, åtskillnadsskyldigheter, krav för balanseringsmekanismer, förfaranden för hantering av överbelastning och sammanlänkning.

- Granskning av TSO:ernas investeringsplaner och bedömning, i myndighetens årsrapport, av i vilken mån TSO:ernas investeringsplaner är förenliga med den Europaomfattande tioåriga utvecklingsplanen för nätet. Övervakning av nätens säkerhet och tillförlitlighet samt granskning av reglerna för nätens säkerhet och tillförlitlighet.

- Övervakning av skyldigheter avseende öppenhet.

- Övervakning av graden av marknadsöppning och konkurrens samt främjande av effektiv konkurrens i samarbete med konkurrensmyndigheter.

- Säkerställande av att konsumentskyddsåtgärderna är effektiva.

Enligt direktivförslaget ska företagen åläggas att bevara data om sina operativa beslut i fem år så att de är tillgängliga för de nationella tillsynsmyndigheterna samt för konkurrensmyndigheter och kommissionen, så att dessa myndigheter effektivt kan kontrollera påstådda fall av marknadsmissbruk.

För att tillsynsmyndigheternas oberoende ska kunna garanteras föreslås att tillsynsmyndigheten ska vara juridiskt åtskild från och funktionellt oberoende av alla andra offentliga eller privata organ och att dess personal och alla medlemmar i dess beslutsfattande instanser ska agera oberoende av marknadsintressen och inte begära eller ta emot instruktioner från någon regering eller något annat offentligt eller privat organ. Tillsynsmyndigheterna ska vara juridiska personer och vara budgetmässigt oberoende och ha tillräckliga personella och finansiella resurser och en oberoende ledning.

I direktivförslaget hänvisas till byrån för samarbete mellan tillsynsmyndigheter, om vars inrättande gavs ett förslag till förordning i samband med direktivförslaget. Byrån ska utgöra ett komplement till de regleringsuppgifter som tillsynsmyndigheterna utför på nationell nivå och verka som tillsynsmyndighet i frågor som gäller gränsöverskridande gashandel. Byrån ska övervaka hur det europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystemet genomför de uppgifter som det har anförtrots.

Direktivförslaget innehåller artiklar om regionalt samarbete, där medlemsstaterna åläggs att främja solidaritet i syfte att trygga

försörjningstryggheten och integrera marknaderna på regional nivå.

3 Behandlingsfaser

3.1 Nationell behandling

Handels- och industriministeriet bad i ett brev av den 28 september 2007 om utlåtan- den om förslaget av energi- och Euratomsek- tionen, som är underställd kommittén för EU-ärenden, av justitieministeriet, Konkur- rensverket, Konsumentverket och aktörer inom energisektorn. Direktivförslaget be- handlades på energi- och Euratomsektionens möte den 20 november 2007.

3.2 Behandlingen av förslaget i EU:s in- stitutioner

Behandlingen av förslaget har inletts i rå- dets energiarbetsgrupp. Om beredningen av direktivförslaget och andra samtidigt lämna- de förslag till rättsakter om den inre markna- den för energi ges en lägesrapport på energi- rådets möte den 3 december 2007.

4 Konsekvenser för Finlands na- tionella lagstiftning, inklusive Ålands ställning

Det gällande direktivet 2003/55/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas har i Finland genomförts genom naturgasmarknadslagen. Under antagande att Finland får rätt till de undantag som anges i punkt 6, förutsätter genomförandet av direk- tivändringen att naturgasmarknadslagen änd- ras med bestämmelser om befogenheterna för byrån för samarbete mellan tillsynsmyndig- heter i regleringen av undantagen gällande ny infrastruktur, tillsynsmyndighetens uppgifter och befogenheter, regelverket för gränsöver- skridande frågor och bevarande av data gäl- lande gasleverantörernas affärsverksamhet.

Förslaget ingår i området för Ålands själv- styrelse. På Åland finns inget naturgasnät och av denna orsak har direktivet inte i prak- tiken någon betydelse för Åland.

5 Ekonomiska konsekvenser

Tillsynsmyndighetens nya uppgifter enligt direktivförslaget ökar i någon mån Energi- marknadsverkets kostnader. Om Finlands rätt till undantag i verkställandet av reglerna om åtskillnad av överföringsnätet fortsätter, or- sakar genomförandet av direktivet inga bety- dande kostnader för naturgasaktörerna.

6 Statsrådets ståndpunkt

Statsrådet anser att direktivförslagets syften att utveckla verksamheten på den inre mark- naden för naturgas är bra och bör understö- das.

Finland har med stöd av artikel 28.1 i det gällande direktivet 2003/55/EG rätt att avvika från bestämmelserna i artiklarna 4, 9, 23 och/eller 24 i direktivet, då Finland inte di- rekt är anslutet till det sammanlänkade sy- stemet i någon annan medlemsstat och Fin- land endast har en extern huvudleverantör av naturgas. Artikel 9 gäller åtskillnad av över- föringssystemet. Förutsättningarna för un- dantagen gäller fortfarande. Finlands natur- gasnät har inte öppnats för konkurrens med stöd av artikel 28 på det sätt som avses i di- rektivet och av denna orsak har Finland inte behov av att säkerställa överföringssystemets oberoende genom att åtskilja överföringssy- stemverksamheten från den övriga naturgas- affärsverksamheten.

Om åtskillnad av överföringssystem gäl- lande ägandet föreskrivs i artikel 7 i direktiv- förslaget. Artikel 7 och artikel 7b, som hän- visar till artikel 7, bör läggas till undantagen i artikel 28.1. Till undantagen bör också läggas artikel 9, som föreskriver om oberoende sy- stemansvariga och artikel 9a, som hänvisar till artikel 9.

Förutom att det i Finland inte finns något behov av åtskillnad av överföringssystemet, skulle de åtskillnadsmodeller som kommis- sionen har föreslagit vara svåra att tillämpa i Finland, om de nuvarande ägarna av överfö- ringssystemet motsätter sig, eftersom Fin- lands grundlag garanterar ett starkt skydd av privat egendom. ISO-modellen (independent system operator), som kommissionen presen- terar som alternativ, medför motsvarande

problem som hänför sig till äganderättsskyddet och dessutom verksamhetsrisker.

Statsrådet anser att naturgasproducenternas och -försäljarnas delägarskap i överföringsnätbolaget försättningsvis ska tillåtas i sådana fall då delägarskapet inte ger kontroll över överföringsnätbolaget.

I artikel 24c.4 föreskrivs om tillsynsmyndigheternas fastställande eller godkännande av tariffer innan de tas i bruk. Statsrådet anser att denna punkt i direktivet bör ändras så att den praxis som nu tillämpas i Finland, enligt vilken tillsynsmyndigheten godkänner metodologin för beräkningen av tarifferna, uppfyller direktivets krav.

Statsrådet anser att den tidsfrist på fyra veckor som enligt artikel 22.5 om ny infrastruktur har getts tillsynsmyndigheten att följa kommissionens beslut är för kort, om beslutet om undantag måste ändras. Tidsfristen bör förlängas till två månader.

Statsrådet anser att den nationella tillsynsmyndigheten ska vara oberoende. Tillsynsmyndigheten bör dock inte ha uppgifter av politisk natur och inte sådana uppgifter som ankommer på andra myndigheter i Finland. Om tillsynsmyndighetens uppgifter, organiseringen av verksamheten och villkoren i tjänsteförhållandena för myndighetens personal bör enligt subsidiaritetsprincipen kunna beslutas på ett sätt som beaktar de nationella aspekterna och nationell praxis.

Statsrådet anser att genom riktlinjer inte bör beslutas om skyldigheter att tillhandahålla allmännyttiga tjänster eller om den nationella tillsynsmyndighetens uppgifter. Genom riktlinjer bör endast utfärdas bestämmelser som kompletterar direktivet.

Statsrådet godkänner de befogenheter som föreslås för byrån för samarbete mellan tillsynsmyndigheter i gränsöverskridande frågor enligt artikel 24d.

Tillägg h—j som föreslås i bilagan om konsumentskydd skulle förutsätta en öppning av marknaden och fjärravläsning av konsumtionen också i fråga om småkonsumenter. Finland bör få ett undantag gällande dessa punkter.

För Finlands del skulle det vara problematiskt om t.ex. en investering i en gasrörsförbindelse mellan Finland och Estland frångog

oss rättigheterna till undantag och investeringen ledde till ett behov att vidta ågararrangemang gällande överföringsnätet. En lösning på detta problem bör sökas i den fortsatta beredningen av direktivet.

I artiklarna 5a och 5b har föreskrivits om medlemsstaternas skyldighet att samarbeta i syfte att främja regional och bilateral solidaritet och integrera marknaderna. Eftersom Finland inte har förbindelse med naturgasnätet i någon annan medlemsstat, finns det ingen praktisk bas för samarbete. Därför skulle det vara bra att lägga nämnda artiklar till de undantag som gäller Finland.

Enligt direktivet gäller förpliktelserna om åtskillnad av nätverksamheten inte integrerade naturgasföretag med mindre än 100 000 kunder. I Finland understiger alla företag som distribuerar naturgas tröskelvärdet och ingen åtskillnad har genomförts. För finländska förhållanden lämpar sig inte bestämmelsen i artikel 13.3 i direktivförslaget, enligt vilken vertikalt integrerade systemansvariga för distributionssystemet i samband med kommunikation och varumärkesanvändning inte får skapa förvirring vad gäller den särskilda identitet som leveransavdelningen har. Därför skulle det vara bra att lägga artikel 13.3 till de undantag som gäller Finland.

För finländska förhållanden lämpar sig inte bestämmelsen i artikel 24b i direktivförslaget, som ställer som mål för tillsynsmyndigheten att säkerställa och främja konkurrensen, och bestämmelsen i artikel 24c.3 om de befogenheter som behövs för främjande av konkurrensen inklusive program för gasöverlåtelse, eftersom Finlands naturgasmarknad inte har öppnats för konkurrens. Därför vore det bra att lägga nämnda punkter i direktivförslaget till de undantag som gäller Finland.

Statsrådet anser att av riksdagens grundlagsutskott bör begäras ett utlåtande om huruvida bestämmelserna om åtskillnad beträffande ägande i överföringsnätbolaget överensstämmer med Finlands grundlag.

Statsrådet anser att förslaget är motiverat med tanke på subsidiaritetsprincipen.

Statsrådet anser att valet av rättslig grund (artiklarna 47.2, 55 och 95 i EG-fördraget) för förslaget är motiverat.